

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

Wspieranie rozwoju dziecka młodszego, w tym obniżenie wieku szkolnego do 6 lat

**Materiały adresowane do dyrektorów szkół i przedszkoli, kadry
pedagogicznej, rodziców oraz organów prowadzących szkoły
podstawowe i przedszkola**

przygotowane przez:

Departament Kształcenia Ogólnego i Wychowania

Ministerstwa Edukacji Narodowej

oraz

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa, sierpień 2012 r.

Wspieranie rozwoju dziecka młodszego, w tym obniżenie wieku szkolnego do 6 lat należy do jednego z głównych kierunków polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2012/2013.

Mając na uwadze wagę powyższego kierunku Ministerstwo Edukacji Narodowej przekazuje dyrektorom szkół, przedszkoli i placówek systemu oświaty, organom prowadzącym oraz rodzicom dzieci materiały zawierające niezbędne informacje oraz propozycje działań w zakresie *wspierania rozwoju dziecka młodszego, w tym obniżenia wieku szkolnego do 6 lat*.

Propozycje zostały przygotowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Ośrodek Rozwoju Edukacji. Mogą one służyć dyrektorom szkół, przedszkoli, placówek, organom prowadzącym jak i rodzicom w podejmowaniu działań z zakresu *wspierania rozwoju dziecka młodszego, w tym dziecka w wieku 6 lat w edukacji szkolnej*.

Niniejsze opracowanie ma stanowić pomoc dla dyrektorów szkół i placówek, pracowników kuratoriów oświaty, organów prowadzących, dla nauczycieli oraz rodziców dzieci.

Wskazanie podstaw prawnych, przykładów dobrych praktyk, komentarzy specjalistów udzielających wyjaśnień, może wzbogacić wiedzę, umiejętności wszystkich zainteresowanych. Zapoznanie się z dobrymi praktykami może stanowić inspirację do podejmowania wspólnych działań i wyzwań przez nauczycieli, dyrektorów szkół, rodziców, organów prowadzących oraz pracowników kuratoriów oświaty.

Materiał zawarty w części pierwszej dotyczy spełniania przez dzieci obowiązkowego przygotowania przedszkolnego oraz obniżenia wieku spełniania realizowania obowiązku szkolnego przez dzieci sześciolatnie. Do materiału dołączono adresy stron internetowych, na których zainteresowani znajdą przydatne im informacje.

Część druga dotyczy informacji na temat podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Do materiału dołączono również adresy stron internetowych, na których zainteresowani znajdą przydatne im informacje.

Część trzecia zawiera treści związane z analizą gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna). Do materiału dołączono również adresy stron internetowych zawierające informacje na ten temat.

Część czwarta dotyczy pomocy psychologiczno-pedagogicznej organizowanej przez szkoły, przedszkola oraz poradnie psychologiczno-pedagogiczne dzieciom w młodszym wieku szkolnym. Do materiału dołączono również adresy stron internetowych, na których zainteresowani znajdą przydatne im informacje.

Część piąta wskazuje źródła pomocy - szkołom i organom prowadzącym - służące wspieraniu rozwoju dziecka młodszego i obniżenia wieku spełniania realizowania obowiązku szkolnego przez dzieci sześciolatnie. Do materiału dołączono również adresy odpowiednich stron internetowych.

Część szósta zawiera przykłady dobrych praktyk związane z wychowaniem przedszkolnym oraz edukacją dziecka w młodszym wieku szkolnym.

Każda z omawianych części zawiera informacje przygotowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Ośrodek Rozwoju Edukacji wraz z dodatkowymi adresami stron internetowych dotyczących danej tematyki.

I. Obowiązkowe przygotowanie przedszkolne oraz obniżenie wieku spełniania realizowania obowiązku szkolnego przez dzieci sześćioletnie

1. Od roku szkolnego 2011/2012 dziecko w wieku 5 lat jest obowiązane do odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w przedszkolu, oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej lub innej formie wychowania przedszkolnego.
2. Przemiany cywilizacyjne sprawiają, że dzieci wcześniej są gotowe do wejścia w system edukacji. Na ich rozwój korzystnie wpływa zarówno uczestnictwo w wychowaniu przedszkolnym, jak i wcześniejsze rozpoczęcie nauki w szkole podstawowej. Taki model edukacji jest powszechny w większości krajów europejskich. Obecnie Polska, ze względów demograficznych, znajduje się w najbardziej korzystnym okresie do przeprowadzenia procesu obniżania wieku rozpoczęcia przez dzieci obowiązkowej edukacji szkolnej.
3. Obowiązek szkolny dla dzieci sześćioletnich, do polskiego systemu edukacji, został wprowadzony ustawą z dnia 19 marca 2009 r. o *zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw*. Zgodnie z zapisami tej ustawy, po trzyletnim okresie przejściowym, 1 września 2012 r. dzieci sześćioletnie miały obligatoryjnie rozpocząć naukę w klasie pierwszej szkoły podstawowej. Jednakże, na mocy ustawy z dnia 27 stycznia 2012 r. zmieniającej ustawę o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 176) o dwa lata wydłużono okres, w którym o podjęciu nauki w szkole podstawowej przez dziecko sześćioletnie decydują rodzice. Obowiązek szkolny dla dzieci sześćioletnich zostanie wprowadzony od 1 września 2014 roku, czyli będzie dotyczył dzieci urodzonych w 2008 roku i później.

MEN - materiały informacyjne

Podstrona zawierająca programy i materiały z zakresu:

- wychowania przedszkolnego

[Organizacja wychowania przedszkolnego, odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania](#)

- przygotowania szkół do przyjęcia dziecka sześćoletniego:

[Doświadczenia nauczycieli rozpoczynanie edukacji szkolnej w innych krajach](#)

[Wprowadzanie obniżenia wieku szkolnego w Polsce](#)

[Sześciolatek w szkole](#)

[Odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania](#)

[Materiały dla rodziców i nauczycieli](#)

[Konkurs „Mam 6 lat”](#)

ORE - materiały informacyjne

[Sześciolatek w szkole – strona dla rodziców](#)

II. Podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

1. Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym. Podstawa programowa kładzie nacisk na takie wychowanie, dzięki któremu dziecko będzie w miarę swoich możliwości przygotowane do życia w zgodzie z samym sobą, ludźmi i przyrodą, będzie potrafiło odróżnić dobro od zła, będzie świadome przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej i wspólnoty narodowej) oraz będzie rozumiało konieczność dbania o przyrodę. Podstawa programowa kładzie nacisk na wyposażenie dziecka w wiadomości i umiejętności potrzebne mu do poznawania i rozumienia świata, radzenia sobie w codziennych sytuacjach oraz do kontynuowania nauki w klasach IV-VI szkoły podstawowej.
2. Podstawę programową dla pierwszego etapu edukacyjnego opracowano w sposób uwzględniający występowanie różnic w dojrzałości dzieci rozpoczynających edukację szkolną.
3. Obowiązkiem nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej jest indywidualizacja nauczania, w szczególności poprzez dobór lub skonstruowanie odpowiedniego programu nauczania oraz dostosowanie metod pracy i wymagań do możliwości i potrzeb poszczególnych uczniów.
4. Zgodnie z zaleceniami określonymi w podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej, obowiązkiem nauczyciela jest dbanie o adaptację dzieci do warunków szkolnych, a w szczególności o ich poczucie bezpieczeństwa.
5. Wymagania kwalifikacyjne niezbędne do zajmowania stanowiska nauczyciela określono przepisami art. 9 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, z późn. zm.) oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 50, poz. 400, z późn. zm.).

W ramach projektu Wdrożenie nowej podstawy programowej ze szczególnym uwzględnieniem II i IV etapu edukacyjnego zrealizowano następujące działania wspomagające prace szkół:

1. wydrukowano i rozesłano do szkół podstawowych poradnik dotyczący realizacji treści z zakresu edukacji prozdrowotnej,
2. opracowano, wydrukowano i rozesłano do szkół podstawowych i przedszkoli poradnik poruszający kwestie rozwoju ucznia na I i II etapie edukacyjnym,
3. w rezultacie ogłoszonych i rozstrzygnięto konkursów na programy nauczania zgodne z nową podstawą programową wyłoniono 3 programy nauczania do edukacji

wczesnoszkolnej. Zostały one opublikowane na stronach ORE i Portalu Scholaris.

W IV kwartale 2012 roku zostanie wydany poradnik dotyczący metod pracy z dzieckiem, w tym sześciolletnim, w klasie I szkoły podstawowej.

MEN – materiały informacyjne

[Podstawa programowa Tom 1. - Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna](#)

[Monitorowanie wdrażania podstawy programowej](#)

III. Analiza gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna).

1. Zgodnie z *zalecanymi warunkami i sposobem realizacji* zawartymi w *podstawie* programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, zadaniem nauczyciela jest prowadzenie obserwacji pedagogicznych mających na celu poznanie możliwości i potrzeb rozwojowych dzieci oraz dokumentowanie tych obserwacji. Z początkiem roku poprzedzającego rozpoczęcie przez dziecko nauki w klasie I szkoły podstawowej należy przeprowadzić analizę gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna).
2. Celem takiej analizy jest zgromadzenie informacji, które mogą pomóc m.in. nauczycielowi przedszkola przy opracowaniu indywidualnego programu wspomagania i korygowania rozwoju dziecka, który będzie realizowany w roku poprzedzającym rozpoczęcie nauki w szkole podstawowej.
3. Celem analizy jest także zgromadzenie informacji, które po przekazaniu rodzicom mają im pomóc w poznaniu stanu gotowości swojego dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej, aby mogli je wspomagać w osiągnięciu tej gotowości, odpowiednio do ich potrzeb.
4. Nauczyciel realizując zajęcia - zgodnie z podstawą programową wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego - powinien zawsze je indywidualizować, dostosowując swoje działania do potrzeb dziecka i jego możliwości rozwojowych.

MEN - materiały informacyjne

[Diagnoza przedszkolna - materiały dla rodziców i nauczycieli](#)

[Kogo obejmuje diagnoza przedszkolna](#)

[Odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania](#)

ORE - materiały informacyjne

[Gotowość szkolna - odpowiedzi na pytania rodziców](#)

IV. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

1. Podstawą udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach jest zespołowa praca nauczycieli i specjalistów, polegająca na rozpoznawaniu potrzeb uczniów, planowaniu sposobów ich zaspokajania, wspólnym ocenianiu efektów wdrożonej pomocy, planowaniu sposobów wsparcia rodziców oraz współdziałania z instytucjami wspierającymi przedszkole czy szkołę w tym zakresie.
2. Podstawą objęcia ucznia, o specjalnych potrzebach edukacyjnych, pomocą psychologiczno-pedagogiczną jest nie tylko opinia lub orzeczenie poradni, ale również rozpoznanie dokonane przez nauczyciela lub specjalistę prowadzącego zajęcia z uczniem. Analizując potrzeby ucznia, zespół będzie wskazywał zakres i formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz zalecany czas jej trwania.
3. Nowe rozwiązania stwarzają jednorodne warunki kształcenia tej grupy uczniów. Ich edukacja opiera się o indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne, opracowane przez nauczycieli i specjalistów prowadzących z nimi zajęcia. Taki program będzie opracowywany dla każdego ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, niezależnie od rodzaju i typu szkoły do jakiej uczęszcza, a więc również w szkołach ogólnodostępnych, które dotychczas nie miały tego obowiązku.
4. Dla dzieci i młodzieży posiadających opinie poradni psychologiczno - pedagogicznej lub rekomendacje uczących ich nauczycieli do objęcia pomocą zakładana będzie karta indywidualnych potrzeb ucznia, określająca zakres koniecznego wsparcia. Praca z tymi uczniami przebiegać będzie na podstawie planu działań wspierających, opracowanych odpowiednio do indywidualnych potrzeb dziecka.

MEN – materiały informacyjne.

W roku 2011 kontynuowana była realizacja projektu systemowego *Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*. Projekt współfinansowany jest z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Priorytetu III Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Działania 3.3. *Poprawa jakości kształcenia*.

5. Dla nauczycieli opracowany został [poradnik *Specjalne potrzeby edukacyjne dzieci i młodzieży. Praca zespołu nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem w przedszkolach, szkołach i placówkach*](#). Zawartość poradników szczególności ma na celu przybliżenie nauczycielom i specjalistom zadań

zespołu, sposobu organizacji jego pracy, z uwzględnieniem najważniejszych aspektów, które należy wziąć pod uwagę, by zaplanowane dla ucznia formy wsparcia były rzeczywiście najlepsze. Znajdują się w nim również praktyczne podpowiedzi, w jaki sposób opracować kartę indywidualnych potrzeb ucznia, plan działań wspierających oraz indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny.

6. Opracowany został również poradnik adresowany do rodziców dzieci i młodzieży, którego celem jest przekazanie rodzicom informacji, w jaki sposób mogą włączyć się w udzielanie ich dziecku wsparcia w przedszkolu czy szkole. W nowej wdrażanej formule organizacji pomocy psychologiczno – pedagogicznej oraz kształcenia specjalnego w przedszkolach, szkołach i placówkach, w sposób szczególny podkreślona została rola rodziców w organizowaniu pomocy dla dziecka. Nowe regulacje kładą duży nacisk na współpracę szkoły z rodzicami i zapewniają rodzicom większy wpływ na edukację ich dzieci. Rodzice mogą uczestniczyć w spotkaniu zespołu nauczycieli i specjalistów analizującego sytuację ich dziecka oraz określającego obszary, w których potrzebuje ono wsparcia. W poradniku znajdują się ważne dla rodziców informacje wynikające z przepisów prawa, które pozwolą lepiej zrozumieć, w jaki sposób zmieni się organizacja pomocy dla dzieci i młodzieży w przedszkolach i szkołach oraz jak o taką pomoc wnioskować.

[Moje dziecko w przedszkolu i szkole. Poradnik dla rodziców uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.](#)

Zarówno materiały dla nauczycieli, jak i rodziców, zostały za pośrednictwem kuratoriów oświaty przekazane jednostkom oświatowym na terenie całego kraju. Wszystkie materiały zamieszczone są również [na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Ośrodka Rozwoju Edukacji.](#)

V. Źródła pomocy - szkołom i organom prowadzącym - służące wspieraniu rozwoju dziecka młodszego i obniżenia wieku spełniania realizowania obowiązku szkolnego przez dzieci sześćioletnie.

1. Głównym celem rządowego programu *Radosna szkoła* jest pomoc finansowa dla organów prowadzących w tworzeniu odpowiednich warunków realizowania nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, a także w przygotowaniu szkół do rozpoczynania spełniania obowiązku szkolnego przez dzieci sześćioletnie. Program został przyjęty przez Radę Ministrów na mocy Uchwały nr 112/2009 z dnia 7 lipca 2009 roku w sprawie *Rządowego programu wspierania w latach 2009-2014 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w klasach I-III szkół podstawowych i ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia – Radosna szkoła*. W programie mogą uczestniczyć wszystkie szkoły publiczne i niepubliczne, w tym również szkoły specjalne i artystyczne, w których uczą się dzieci w klasach I-III.
2. Rozwój i tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego przez organy prowadzące i inne podmioty są wspierane z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Priorytetu IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013. W ramach poddziałania 9.1.1., za które odpowiadają samorządy województw, finansowane są projekty konkursowe dotyczące:
 - tworzenia przedszkoli (w tym również uruchamiania innych form wychowania przedszkolnego) w 30% gmin z terenu województwa o najniższym w skali regionu stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej,
 - wsparcia istniejących przedszkoli (w tym również funkcjonujących innych form wychowania przedszkolnego) w zakresie wygenerowania dodatkowych miejsc przedszkolnych, przyczyniające się do wzrostu całkowitej liczby miejsc w przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego podlegających pod jeden organ prowadzący i umiejscowionych na terenie danej gminy.
3. Przygotowaniu szkół i udzieleniu im pomocy w realizacji statutowych zadań służy działanie realizowane obecnie na poziomie regionów, skierowane do organów prowadzących publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe „Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkół podstawowych” wdrażane w trybie systemowym. Projekt jest kluczowym elementem realizowanej obecnie polityki oświatowej. Jego celem jest wsparcie wszystkich szkół podstawowych w procesie indywidualizacji nauczania i wychowania uczniów klas I-III. Wsparcie to dotyczy między innymi przygotowania szkół i placówek na przyjęcie dzieci 6-letnich. Projekt jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Priorytetu IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Działania 9.1. *Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej, jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty*, Poddziałania 9.1.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic, w jakości usług edukacyjnych.

4. Do 28 września 2012 r. samorzady, jako organy prowadzące szkoły, mogą ubiegać się o dofinansowanie z rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej. Szczegóły dotyczące przeznaczenia i podziału rezerwy znajdują się na stronie Ministerstwa Edukacji Narodowej.

[Dofinansowanie z rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej](#)

MEN- materiały informacyjne

[Program rządowy "Radosna szkoła" - szkolne place zabaw, pomoce dydaktyczne](#)

[Fundusze unijne dla oświaty](#)

[Dobre praktyki \(Europejskie Fundusze Strukturalne\)](#)

[Program Kapitał Ludzki](#)

VI. Dobre praktyki związane z wychowaniem przedszkolnym oraz edukacją dziecka w młodszym wieku szkolnym.

Materiały dotyczą prezentacji przykładowych interesujących działań, projektów, programów bądź nowatorskich rozwiązań związanych z wychowaniem przedszkolnym oraz edukacją dziecka w młodszym wieku szkolnym.

MEN - materiały informacyjne

[Interaktywna mapa dobrych praktyk - sześciolatek w szkole](#)

[organizacje rodzicielskie partnerem MEN - Forum Rodziców](#)

[Współpraca rodziców, uczniów i szkoły - projekt systemowy](#)

[Rola rodziców w systemach edukacyjnych Unii Europejskiej](#)

[Aktywizacja rodziców w szkole i przedszkolu](#)

ORE – materiały informacyjne

[Rady i opinie ekspertów](#)

[Dobre praktyki - szkoła podstawowa w Bolesławcu cz. 1](#)

[Dobre praktyki - szkoła podstawowa w Bolesławcu cz. 2](#)